

'De ziel gaat terug naar het groepswezen en als slachter heb je de taak om dat goed te begeleiden'

Halal biologisch vlees

Hendrik Jan Bakker (50) groeide op in een antroposofisch gezin. Later bekeerde hij zich tot de islam. Hij zette zich in voor halal geslacht vlees van biologische kwaliteit. Ilse Beurskens sprak met hem over ritueel slachten en zijn eigen persoonlijke ontwikkeling. *Tekst: Ilse Beurskens-van den Bosch, natuurvoedingskundige*

"Eén keer heb ik zelf bij het slachten geholpen", vertelt Hendrik Jan Bakker, pionier in biologisch halal vlees. "Het betrof een aantal schapen. Je moet goed weten wat je doet. Met één haal moet het gebeurd zijn. Met één haal moet je de halsslagader en de luchtpijp doorsnijden. Doordat de hersenen geen zuurstof krijgen is het dier binnen 10 tot 40 seconden buiten bewustzijn. Het ruggenmerg blijft intact en houdt verbinding met de hersenen. Zo kan het dier goed uitbloeden omdat onwillekeurige spieren, zoals het hart, zo lang mogelijk blijven functioneren."

Ritueel slachten

Hendrik Jan heeft de Koran grondig bestudeerd. De islam kent geen heilige dieren. Er zijn wel voorschriften welke dieren je wel en niet mag eten. Vleesetende dieren en ook afval etende dieren, zoals varkens, zijn niet toegestaan om te nuttigen. Het vlees van deze dieren is haraam. Dit betekent verboden. Het vlees van grazende dieren is halal. Dit betekent toegestaan. Hoewel een kip wormen eet, is het vlees van dit dier halal. De Koran schrijft voor dat alles uit zee halal is. Er is discussie over zoetwatervis (niet uit zee) en over paling (een aaseter), en ook

over kikkers, garnalen en kreeften omdat hun status niet eenduidig is. Islamitische rechtsgeleerden buigen zich over dit soort vragen. Wat betreft het slachten is de Koran overduidelijk: het slachten van dieren is een heilige daad. Het gebeurt in naam van God en dient heel zorgvuldig gedaan te worden. Hendrik Jan vertelt nauwkeurig de voorschriften voor halal slachten: “Dieren die geslacht gaan worden, dienen zo min mogelijk belast te worden, ook tijdens het transport. Ze dienen juist gerustgesteld te worden, en vlak voor de slacht nog eten en drinken te krijgen. Ze mogen de dieren die vóór hen geslacht worden, niet zien of horen. Het mes waarmee geslacht wordt, dient scherp te zijn, maar mag niet in het bijzijn van het dier geslepen worden. Voor dat een dier geslacht wordt, wordt de naam van God aangeroepen. Het is een hele kunst

Hendrik Jan Bakker

om een dier te kalmeren. Het mooiste zou zijn als je een dier niet vastbindt, maar dat je het zo kalmeert dat het zich gewillig laat slachten. Dit kan door verzen uit de Koran te reciteren. Het gaat niet om de inhoud. Het kan elk Koranvers zijn. Het gaat om de zangerige stem die het dier hypnotiseert.”

Bloedworst

Ik vraag hem waarom het zo belangrijk is het dier goed uit te laten bloeden. Hendrik Jan: “Het eten van bloed is *haram*. Het is onrein. Waarom weet ik niet.”

Ik vertel hem over teksten die ik in zowel het Oude Testament als het Nieuwe testament heb gevonden over het verbod om bloed te eten. ‘De ziel van het vlees is in het bloed en ik heb het u op het altaar gegeven om verzoening over uw zielen te doen. Niemand van u zal bloed eten.’ (Lev. 17:11,12 en Deut. 12:23.) En: ‘Het eten van bloedworst is voor een christen door de Heilige Geest Zelf ten strengste verboden.’ (Hand. 15:20,28,29; 21:25) Op internet las ik een interpretatie van deze Bijbelteksten: ‘Bloed mag niet geconsumeerd worden omdat het in feite ‘heilig’ is verklaard. Bloed dat voor een religieus doel wordt gebruikt, moet op het altaar gebracht worden. Wordt een dier voor consumptie gebruikt, dient het bloed in de aarde uitgegoten te worden.’ Ik vind het interessant dat bloed(worst) tegelijk onrein en heilig kan zijn. Hendrik Jan reageert positief verrast: “*Haram* betekent ook heilig!” Ook in onze moderne slachterijen is het van belang dat een geslacht dier goed uitbloedt.

Dat maakt het vlees langer houdbaar. En het besterven van vlees, wat het vlees malser en smaakvoller maakt, gaat beter wanneer het dier goed is uitgebloed. Naast het onreine of heilige aspect, zoek ik naar een andere reden van het uitbloeden. Wanneer de ziel van het dier verbonden is met het bloed, is het goed laten uitbloeden van een net geslacht dier dan wellicht ook in het belang van het dier zelf? Helpen we het zo op weg, terug naar de geestelijke wereld?

Ik lees over oude jachtrituelen uit verschillende culturen. Telkens weer het belang van het gunstig stemmen van de ziel, steeds op een andere manier. Maar ik vind niets over bloed. Ik vraag het Peter de Ruijter, oprichter van slagerij De Groene Weg: “Ik heb nooit iets gehoord over het niet kunnen eten van bloedworst.” Hij bevestigt dat in bloed veel afvalstoffen zitten en dat het daarom onhygiënisch kan zijn. Peter: “Nee, ik ben ook nooit iets tegengekomen van Steiner over slachtrituelen. Maar ermee werken ligt wel in de lijn van zijn zienswijze. Je kunt de rituelen zelf bedenken. Zelf spraken wij bij elk dier een spreuk uit (zie pag 31). De halal-methode is mijns inziens een goede manier van slachten. Er zijn culturen waar zelfs alleen de halsslagader wordt doorsneden. Omdat via het bloed de hersenen voorzien worden van zuurstof, treedt een bijna onmiddellijke bedwelming op als deze toevoer wordt onderbroken. Vervolgens duurt het nog een paar minuten voordat zoveel bloed is uitgestroomd dat het etherlichaam geen verbinding meer heeft en dus

lichaamsfuncties uitvallen. Dat het hart en het etherlichaam blijven functioneren, zorgt er niet alleen voor dat het dier goed uitbloedt, zo kunnen ook het etherlichaam en ziel van het dier zich goed terugtrekken. De ziel gaat terug naar het groepswezen en als slachter heb je de taak om dat goed te begeleiden. Dat doe je met aandacht, met aanwezigheid. Dat doe je door bij het dier te blijven wanneer het op de grond ligt en het niet meteen ondersteboven aan een haak te hangen. Onder verdoving kan het dier de overgang moeilijker maken.”

Eigenheid

Hendrik Jan startte in 2013 onder de naam Fitrah Food (fitrah = puur) een webwinkel

in biologisch vlees dat halal geslacht werd. Net als in de biodynamische landbouw en veeteelt spreekt de Koran van het behouden van eigenheid in onze relatie met onze natuurlijke omgeving. Hendrik Jan: “Je kunt in details terugvinden hoe wij mensen met dieren, planten en landschap behoren om te gaan. Maar halal vlees betekent in de praktijk helaas dat er aan dierenwelzijn weinig aandacht wordt besteed en dat het alleen halal geslacht is. En ook dat is maar de vraag. Het blijkt dat veel halal vlees onterecht het predicaat draagt. De kwaliteit van het leven van het dier, hoort ook bij halal. Dat lijkt helemaal vergeten. Daar wilde ik verandering in brengen.” Het verkopen van biologisch halal vlees heeft Hendrik Jan

drie jaar volgehouden. Hij vertelt: “Het ging niet lopen: niet meer dan honderd gezinnen bestelden een paar keer per jaar vlees. Het was enorm veel werk, echt ingewikkeld om biologisch vlees bij een islamitische slager te krijgen. Er was veel marketing nodig. Dat is geen job voor mij. Maar sinds kort bestaat het bedrijf ‘Ons vlees’ van Abderahim Bouna en Jeffrey Xavier. Zij delen ongeveer hetzelfde gedachtengoed.”

Op hun website lees ik inspirerende teksten over ethisch en halal verantwoord vlees en open en eerlijk ondernemen. Interessant vind ik ook de verkoop van orgaanvlees en een zelf ontwikkelde bouillon getrokken van botten.

In veel oude culturen gaven mensen het spiervlees aan de hond en aten zelf de organen. Ook in de natuur zie je dat een roofdier vaak eerst aan de organen van zijn prooi begint. Organen bevatten veel vitamines en mineralen. Ook bloedworst: deze worst bevat een enorm hoge dosis aan vitamine A en D.

Herkenning in de Koran

Hoe kwam je tot de islam?

Hendrik Jan: “Ik heb alle klassen van de vrijeschool doorlopen en daarna bestudeerde ik boeken van Rudolf Steiner die ik van mijn vader kreeg. Ik wilde mezelf ontwikkelen, maar ik wist niet precies hoe. Ik ging op reis, op zoek naar meer houvast. Ik had behoefte aan meer rituelen. In Indonesië, het land waar mijn moeder vandaan komt, leerde ik mijn vrouw kennen, een Indonesische moslima. Zij vroeg mij of ik ook moslim wilde worden. Toen ben ik me in de is-

Bij veel culturen en religies gaat het doden van een dier gepaard met eerbied en rituelen. De foto toont een Hindoe-ritueel in India waarbij een schaap als offer dient om een godin gunstig te stemmen.

lam gaan verdiepen. Ik vond herkenning. De manier waarop over engelen wordt gesproken, is daar een voorbeeld van en ook de verbondenheid met de natuur. In de Koran kun je terugvinden dat wij mensen aangezien zijn om de aarde te beheren namens God.” Hendrik Jan richtte in 2010 de stichting Groene Moslims op met als doel het milieubewustzijn van moslimconsumenten en ondernemers te bevorderen.

Heb je meer houvast gevonden?

Hendrik Jan: “Jazeker. Het gebed is een vijf keer per dag terugkerend ritueel dat structuur biedt, waardoor je je regelmatig met je spirituele bron verbindt. En ook het vasten is een heel belangrijk houvast. Ik heb gemerkt dat wanneer je niet eet, je ontvankelijker bent voor spirituele indrukken. Je raakt onthecht van aardse zaken. Soms moest ik moeite doen om bepaalde zaken belangrijk te vinden. Zo moest ik me er meer toe zetten om mijn werk op een ad-

vocatenkantoor correct te blijven uitvoeren. Dit alles heb ik vijftien jaar volgehouden. Toen werd ik wat losser. Ik raakte uitgekeken op de regels. In de islam worden drie menselijke ontwikkelingsstadia onderscheiden. Als eerste het stadium dat *moslim* genoemd wordt. Het woord *moslim* heeft hier een andere betekenis. Het betekent niet iemand die de islam aanhangt, maar iemand die voorschriften volgt. Iemand die in het tweede stadium verkeert, heet een *moe'min*. Dat is iemand die op zoek is naar betekenis, naar het hoe en waarom. In het derde stadium is iemand verlicht of heeft de wijsheid gevonden. Hij of zij heeft geen voorschriften meer nodig. Diegene wordt een *mochsin* genoemd. Ik heb gemerkt dat de gebedsoefeningen overeenkomen met wat ook Rudolf Steiner als eerste ontwikkelingsstadium beschrijft in zijn boek *De weg tot inzicht in hogere werelden*. Ik merk dat ik verder wil. En dat ik dan weer bij de antroposofie uitkom.”

Samenwerking mogelijk?

Een slachtproces realiseren voor biodynamisch vee, dat voldoet aan inzichten met betrekking tot respect voor het dier, is volgens Peter de Ruijter haast onmogelijk geworden binnen de huidige regelgeving. De enige manier om dat voor elkaar te krijgen is een mobiele bus als slachthuis in te richten en het slachten op de boerderijen plaats te laten vinden. Het verkrijgen van een ontheffing voor onverdoofd slachten wordt steeds lastiger en er is nog een probleem: er zijn nauwelijks slachters, geen echte vakmensen meer.

Ligt hier een mogelijkheid tot samenwerken met tradities binnen de islam? Abderrahim Bouna: “Jazeker, onze uitgangspunten sluiten heel goed op elkaar aan. Wij laten nu steeds één dier slachten in steeds verschillende slachthuizen. We blijven er van het begin tot het eind bij. Uiteindelijk willen we een eigen slachthuis. Het is goed om vanuit verschillend gedachtegoed samen te werken aan duurzaamheid in de landbouw. Het gaat erom dat we weer vertrouwen krijgen in de boer, diegene die voor ons eten zorgt.”

👁 Voor meer informatie over halal biologisch vlees: onsvlees.nl. Op abubakker.nl heeft Hendrik Jan artikelen geplaatst over islam en antroposofie en islam en biodynamische voeding.

Slachtspreuk

Spreuk die in de beginjaren van De Groene Weg werd uitgesproken bij het slachten van biodynamische dieren (gemaakt door Andreas Wijgmans):

*Je was in de vorm,
ga nu in het wezen,
tot roeping voor jou,
tot voedsel voor ons,
heb dank voor dit voorschot.*

Tijdens de rituele slacht reciteren moslims verzen uit de Koran. Dat kan elk Koranvers zijn, bijvoorbeeld deze:

“De zon en de maan volgen een vastgestelde baan. De sterren en de bomen buigen zich eerbiedig voor hun Heer. De hemelen heeft Hij opgeheven en Hij heeft het evenwicht gebracht. Verstoor het niet en houd de juiste maat en verlies die niet.”

(Koran 55:5-9)